
**Надія ДУДНИК,
Юлія ШЕМЕЛЯК**
(Дрогобич, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ДЛЯ РОБОТИ ПЕДАГОГА З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СЕНСОРНОМУ РОЗВИТКУ

У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів важливим є вміння сприймати та застосовувати інноватику, адже прогрес у технологічній, інформаційній соціальній сферах розвитку людства спонукає до самовдосконалення у професійних компетенціях. Сучасні студенти спеціальності Дошкільна освіта мають змогу за новою освітньою програмою паралельно з теоретичними знаннями здобувати практичні навички, знайомитися з інноваційними здобутками педагогів-практиків. Така інтеграція досвіду роботи вихователів ЗДО та теоретичних знань майбутніх педагогів, які вивчають кращі здобутки вітчизняних та зарубіжних дослідників, дає змогу апробувати нові методики організації освітньої діяльності з дошкільниками.

Пріоритетними залишаються потреби у розробці методик, де домінують ідеї гуманізму з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб розвитку дитини дошкільного віку. Науковці та практики поєднують знання і досвід, відчують запити батьків вихованців, враховують актуальність умов кризового розвитку нашого суспільства і звертаються до кращих здобутків зарубіжних дослідників. Дошкільна освіта є базовою у формуванні компетенцій особистості, сензитивні періоди мають часовий вимір, якість впливу на розумовий розвиток дитини, тому вимагають від професіоналів створення як матеріальних, так і соціальних

умов. Однією із актуальних для використання в ЗДО вважаємо педагогічну систему М. Монтесорі, яка пройшла багаторічне випробування і залишилася однією з найкращих у дошкільній практиці. Адже для забезпечення індивідуальних умов саморозвитку дитини з молодшого дошкільного віку в ній є спеціальна організація розвивального середовища, яке дає змогу дитині пізнавати навколишній світ у безпечному та пізнавально активному просторі.

Базовий компонент дошкільної освіти окреслює основні характеристики сенсорно-перцептивного досвіду, який мають отримати діти молодшого дошкільного віку. Педагоги враховують можливості дитини «у вмінні спостерігати, переключати увагу з одного об'єкта на інший, де дорослий піклується про розвиток у дитини сприймання, здатності розрізняти, порівнювати та обирати предмети за кольором і його відтінками, розміром, формою та величиною» [3, с. 140]. Психологічними передумовами активності дитини четвертого року життя є бажання досліджувати світ у ширшому спектрі: на смак, дотик, колір, слух, зір, що ставить перед педагогом низку завдань для створення спеціального предметного середовища. Педагогічна система М. Монтесорі подає вправи для цілісного сенсорного розвитку дитини і пропонує спеціальні дидактичні матеріали, які є авторськими і мають практику застосування протягом десятиліть.

В українській дошкільній освіті педагоги-новатори використовують як спеціальні монтесорі-матеріал для сенсорного розвитку дошкільників. Адже сенсорне виховання є ключовим у задоволенні пізнавальної активності в період молодшого дошкільного віку. Самостійні дослідження світу дитиною набувають дослідного характеру, мають «цілеспрямований вплив на людину з метою формування її чуттєвого пізнання навколишнього світу» [1, с. 91].

Популярності набувають бізіборди (підвісна або вільно стояча дошка з іграми-вправами для малюків). Їх вперше застосувала італійська педагогиня М. Монтесорі. Її бізіборди мали на меті сформувати практичні навички дошкільників у самообслуговуванні. Сучасні бізіборди мають ширший спектр засобів для

практичного вивчення: від застібок до музичних інструментів, від математичних фігур до набору букв, від кольорових елементів до звукових відтворювачів. Бізіборди комплексно поєднують практичні засоби у вправах на порівняння, аналіз, функціональність предметів, які часто використовуються у побуті (застібки, вимикачі, замки, ємності тощо). За вимогами у методиці М. Монтессорі важливе правило діяльності з дітьми дошкільного віку: «Допоможи мені зробити все самостійно!». Це правило ставить перед педагогами завдання у створенні таких засобів для дослідження, які є привабливими та функціональними.

Матеріал, з якого виготовлений бізіборд, повинен бути дерев'яним, теплим на дотик, з достатньою вагою. Деталі збільшеного розміру для зручності дитячого споглядання та відчуття при обмацуванні. Елементи для дослідження мають відповідати справжньому засобу побуту у використанні, щоб під час гри дитина набула досвіду застосування його у життєдіяльності. Дерево для бізіборда міцне і водночас пластичне для обробки, не надто важке. Тому сучасні українські виробники за аналогами кращих майстрів дитячої монтессорі-іграшки виготовляють їх з липи чи вільхи. Фарбують у чіткі кольори безпечною антиалергенною фарбою на водяній основі. Функціональність та якість виробництва дидактичного матеріалу мають на меті презентувати дітям набір розвивального матеріалу, який вони освоюють самостійно, досліджують, вправляються, здобуваючи досвід застосування, вивчають механічні властивості рухомих предметів, щоб у життєдіяльності вміти використовувати за аналогією.

З методичною метою бізіборди, які створені за принципами технології М.Монтессорі, мають на меті розвивати дрібну та велику моторику руки, компетенції дитини у самообслуговуванні, знайомлять із законами фізики через практичні дії (гвинти, шурупи, блискавки, підбір втулок тощо), вчать диференціювати колір, форму та розмір. Усі бізіборди мають підказки для дитини у логічному мисленні, тому передбачені для застосування в індивідуальній діяльності. Довільний час самостійного дослідження допомагає зорієнтуватися у способах дій. Якщо виникають труднощі, дитина звертається у різновіковій групі до старшого това-

риша або педагога. Той, хто знає правила використання бізіборду, демонструє повільно і чітко, без зайвих коментарів. Тому дорослий повинен враховувати мимовільне наслідування дитиною поведінки інших людей, запам'ятовування інформації та способів дій з предметами з метою самореалізації. М. Монтессорі писала: «Дитина кардинально відрізняється від дорослого, бо володіє особливою формою розуму – «всотуюче мислення», яке як губка вбирає чисту чи каламутну воду, цілісно переносить картина світу, яку демонструють оточуючі» [2, с. 31].

Важливим є момент вибору матеріалу для гри, практичного використання, дослідження функціональності. Ініціатива дитини важлива, допомога дорослого відбувається тільки за умови прохання допомогти у презентації бізіборда. Розвивальна мета полягає у пробудженні пізнавальної активності вихованця, щоб навчати диференціювати предмети в умовах самостійного вибору, здобувати знання у власному темпі, частотності дій, часі спостереження, засвоєння способів діяльності.

Через практику гри з бізібордом діти аналізують, знання набувають системності, сприяють здійсненню «маленьких відкриттів». А ще бізіборди викликають емоційне захоплення дітей, привертають увагу барвистістю і можливістю самостійного використання. Монтессорі-дидактичні матеріали завжди є автодидактичні, тобто такі, що самі навчають, логічно сконструйовані, щоб малий дослідник міг зіставляти деталі за певною ознакою, простежувати властивості предметів для вправ.

Педагог в ЗДО у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку повинен використовувати розвивальні засоби для дидактичних ігор, задовольняти потреби малюків у пізнанні світу, закономірностей функціонування побутових предметів, вчити досліджувати форми, колір, властивості речей, які мають практичне призначення у життєдіяльності. М. Монтессорі залишила світу свою розвивальну авторську технологію, за якою діти дошкільного та молодшого шкільного віку здобувають компетенції у світі природи, техніки, науки у свободі вибору та індивідуально визначеному темпі розвитку. Одним із засобів дитячої дидактичної гри є бізіборди. Вважаємо їх інноваційними, бо вони набули удоско-

налення, стали різнофункціональними засобами гри, технічно багатими для сенсорного розвитку дитини. Сучасні бізіборди естетично привабливі, викликають пізнавальний інтерес малюків, дають змогу самостійно вправлятися у вміннях практичних дій. Вони викликають зацікавлення і утримують увагу дитини молодшого дошкільного віку, створюють емоційне задоволення від діяльності, формують компетенції побутового життя, розвивають дрібну та велику моторику руки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
2. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтессорі : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2017. 272 с.
3. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, А.В. Артемова та ін. ; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР Україна», 2019. 488 с.